

„Az igazak emlékezete áldott” Máriás József *Az írás: szolgálat* című könyvéről

Máriás József szülőföldje Észak-Erdély, élete nagy részét itt s a szomszédos Szatmárban élte le tanárként, újságíróként. Az irodalom iránt már fiatalon érdeklődött, az 1960-as évek közepétől rendszeresen közölt recenziókat, tanulmányokat és esszéket különböző erdélyi lapokban. Nyugdíjasként 2002-től Nyíregyházán él, írásai azóta gyakran feltűnnek a magyarországi folyóiratokban, kiadványokban is. Munkáiban rendszeresen foglalkozik szülőföldje irodalmi hagyományaival, az Észak-Erdélyből, Észak-Partiumból elszármazott írók (Németh László, Kaffka Margit) életművével, az erdélyi magyar irodalomnak a két háború között indult klasszikusaival (pl. Molter Károllyal, Áprily Lajossal, Tamási Áronnal), s a pályájukat az 1960-as, 1970-es években kiteljesítő olyan jelentős erdélyi alkotókkal, mint pl. Sütő András, Beke György. Irodalomtörténeti dolgozatai eddig a Magyar Elektronikus Könyvtárban láttak – öt kötetben – napvilágot, az ezekből válogatott legjobb, valamint újabb írásait pedig hagyományos könyv formátumban bocsátotta közre 2016-ban a Felsőmagyarország Kiadó.

Könyvében Máriás József olyan írástudók munkásságáról emlékezik meg, kiknek tollát a nemzeti-közösségi felelősségérzet vezette. (Erre utal kötetének címe: *Az írás: szolgálat*.) A tárgyalt szerzők – néhány kivételtől eltekintve – a huszadik században alkottak. Bemutatásukhoz, az életművükön való töprengéshez általában valamilyen kötet megjelenése teremt alkalmat a szerző számára. (Ezek

többnyire az illető író, költő ismert vagy még ki nem adott műveit, illetve az irodalomtudomány róla szóló új megállapításait foglalják magukba.) A pályaképek, kritikák három fejezetbe osztva sorakoznak a gyűjteményben. A *Klasszikusaink varázskörében* című Illyés Gyula, Németh László, Ady Endre, Tormay Cecil, Szabó Dezső, Márai Sándor és Sinka István életművét szemlézi, az *Erdélyi szellemi erőterek* cím alatt szereplő áttekintések Kós Károly, Reményik Sándor, Makkai Sándor, Nyíró József, Sütő András, Beke György és Bertha Zoltán életművére fókuszálnak, míg az *Égtájak találkozása* címet viselő egység a nyugati és tengerentúli magyarság három jeles írójának (Domahidy Miklós, Domahidy András, Miska János) munkásságáról tájékoztat.

A kötet első, az illyési életművet mérlegre tevő írása se tanulmánynak, se esszének nem nevezhető, inkább szöveggyűjtemény (vagy breviárium), a művekből s a szakirodalomból vett idézetek halmaza. Illyés pályájának alakulása, írói-költői világképének változása, gazdagodása jól nyomon követhető ugyan e (főként lírai) szemelvényrészletekkel dúsított vázlatos recepciótörténeti áttekintésből, olvasója azonban joggal érzi úgy, hogy kevés benne a „hozzáadott érték”. Az első fejezet többi áttekintése hasonló koncepció szerint készült, ám egyre több bennük a saját olvasmányélményről tudósító megjegyzés, önálló gondolat, a Tormay Cecilt és Szabó Dezsőt bemutató dolgozatok pedig egyenesen a hiánypótló írások közé tartoznak, a két szerző munkásságáról ugyanis máig igen kevés ideológiai elfogultságoktól mentes, józan írás látott napvilágot. A könyv e részleteiben Máriás József tanújelét adja annak, hogy képes higgadtan, szelíden beszélni a „problémás” alkotókról. A vitatott művekhez közelítve Máriás első lépésként – erre többször is utal – újra kezébe veszi az alkotásokat. *Az elsodort falu* című Szabó Dezső-regényről írja például: „Csupán önmagam érzéseire hagyatkozva, a regény sodrásától elragadva, mondhatni egy szuszra olvastam újra.” Korrekt eljárása Máriás Józsefnek az is, hogy szembesíti egymással az irodalomtörténet ellentétes véleményeit, ítéleteit, s csak ezek után foglal maga is állást.

A második fejezet (*Erdélyi szellemi erőterek*) írásait sok személyes emlék gazdagítja. A Reményik-jellemzés ugyan viszonylag kevés új vonással egészíti ki a költőről eddig kialakult képet, s a Nyíró Józsefre emlékező rövid írás is inkább csak az író utóéletével, megítélésének rapszodikus

változásaival kapcsolatban szolgál érdekes, friss adalékokkal, kiváló ugyanakkor az építész, irodalomszervező, író és levelező Kós Károly portréja. A legfrissebb Makkai-értékelésekre is reagál az erdélyi lelkész, tanár, író életpályáját áttekintő tanulmány. A Sütő Andrásról szóló hasonló dolgozatot a korabeli napilapok recenzióiból, színházi műsorfüzetekből kiemelt gondolatok gazdagítják. Különös empátiával szól Máriás József az erdélyi valóságíró, Beke György munkásságáról s a (többek között) Bálint Tibor, Tamási Áron, Sütő András, Kányádi Sándor írásművészetét példásan igényes könyvekben, tanulmányokban elemző-méltató Bertha Zoltánról (akit egyébként tiszteletbeli erdélyiként szerepeltet e fejezetben *Az írás: szolgálat* szerzője).

A legtöbb újdonsággal az *Égtájak találkozásai* fejezet írásai szolgálnak. Ezekben a munkákban lép túl a szerző leginkább az irodalomnépszerűsítő szerepkörön, s adja tanújelét annak, hogy irodalomtörténésszé érett. A magyarországi olvasók előtt kevéssé ismert három író – a Svájcban meglepedett Domahidy Miklós, az Ausztráliában otthonra talált Domahidy András s a Kanadában új életet kezdett Miska János – portréja igen lelkiismeretes kutatómunka eredménye. Máriás József felkereste az írók még élő ismerőseit, utánaézett levelezésüknek, a róluk szóló hazai s az olykor nehezen fellelhető külföldi szakmunkáknak. Fontosabb műveiket ismerteti, értőn elemzi. Érezhető a Szatmárból elszármazott Domahidy-testvérek pályaképén – különösen a Domahidy Andrásén – Máriás József Szatmár-szeretete is, valamint az a nemes szándék, hogy e táj irodalmi hagyományainak feltárásával, tudatosításával gazdagítsa, erősítse az itt élőket.

Máriás József olyan alkotók világába vezeti be az olvasót, akik írástudónál, művésznél többek akartak lenni, népük sorsán is javítani kívántak. Bármelyikük leírhatta volna a szerző által Kós Károlytól idézett sorokat: „az igaz művészek (írók, építő-, képző- és zeneművészek) mindenütt a világon, minden időben és minden körülmények között a Sors által rendeltetett kötelezettsége (volt, van és lesz), hogy a maga népének és szülőhazájának sorsát vállalja és élete munkájával szülőhazáját és annak népét, megbecsült hagyományait szellemében hűségesen szolgálja.”

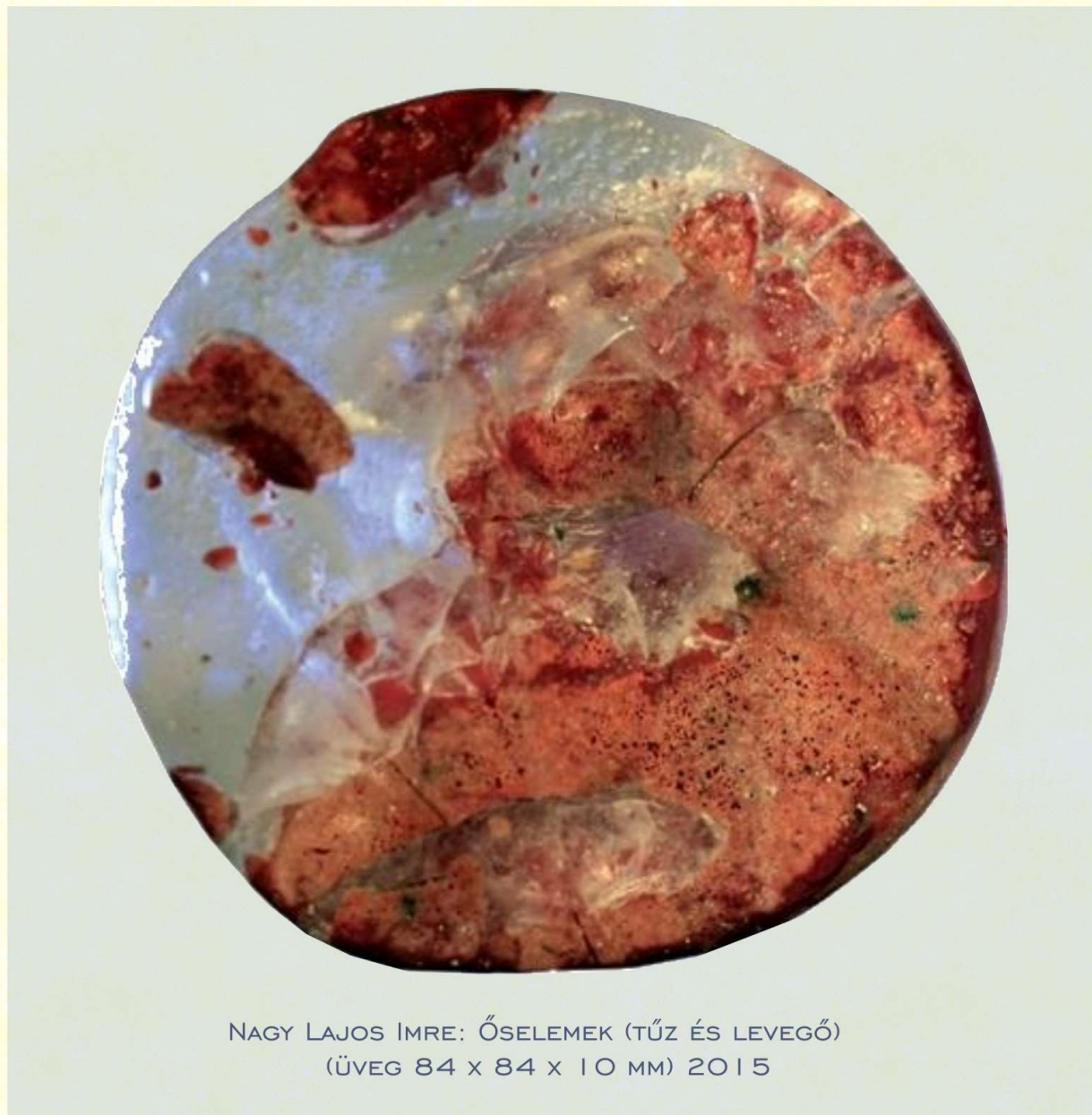
Ha manapság ezt sokan nem gondolják is így – lelkük rajta –, abban azért ta-

lán a mai írástudók többsége is egyetért: szíve joga mindenkinek vállalni e hivatást, s ha ez magas színvonalú művekben nyilvánul meg, az alkotót megilleti a tisztelet s a hála. Máriás József tollát e tisztelet és hála vezette könyvének megírásakor. Kétségtelen, hogy ezeknek az érzéseknek közül van ahhoz, hogy könyve példás tájékozottságot tükröz, s dolgozatainak stílusa igényes, csiszolt. Ezt a pozitív összképet a tartalomjegyzék érthetetlen hiányosságai, hibái se rontják le.

MÁRIÁS JÓZSEF: Az írás: szolgálat. Miskolc, 2016. Felsőmagyarország Kiadó, 255 p.

ANTAL ATTILA

500 Ft

NAGY LAJOS IMRE: ŐSEMEK (TŰZ ÉS LEVEGŐ)
(ÜVEG 84 x 84 x 10 MM) 2015

